

Inguna Leibus

**Uzņēmuma
darbības
uzsākšana,
grāmatvedība
un nodokļi**

LIETIŠKĀS
INFORMĀCIJAS
DIENESTS

I Z D E V N I E C Ī B A

Rīga 2019

UDK 657

Le 285

Inguna Leibus
Uzņēmuma darbības uzsākšana,
grāmatvedība un nodokļi

© Inguna Leibus, 2019

© SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2019

Literārā redaktore Rita Cielēna

Maketētājs Arvis Villa

Fotogrāfs Aivars Siliņš

Visas tiesības aizsargātas. Aizliegts jebkādu grāmatas daļu reproducēt jebkādā formā un veidā bez rakstiskas autortiesību turētāja atļaujas.

Izdevējs: SIA „Lietišķās informācijas dienests”

Adrese: Graudu ielā 68, Rīgā, LV–1058

Tālrunis: 67606110

Fakss: 67606120

www.lid.lv

ISBN 978–9984–896–22–9

**Grāmata veltīta uzņēmīgiem cilvēkiem,
kas vēlas veidot vai jau reģistrējuši savu uzņēmumu**

Saturs

Ievads	6
1. Saimnieciskās darbības tiesiskais pamats	8
1.1. Uzņēmējdarbības formas izvēle	8
1.2. Komersanta tiesiskais statuss un reģistrēšana	13
1.3. Zemnieku saimniecības reģistrēšana	18
1.4. Reģistrēšanās kārtība Valsts ieņēmumu dienestā	19
1.5. Uzņēmuma likvidēšana, darbības pārtraukšana vai reorganizācija	20
2. Grāmatvedība jaunā uzņēmumā	24
2.1. Grāmatvedības darba organizēšana	24
2.2. Darījumus apliecinājošie dokumenti	31
2.3. Grāmatvedības reģistri	35
2.4. Grāmatvedības pārskati	38
2.5. Grāmatvedības uzskaites objekti	47
2.6. Saimnieciskajā darbībā izmantoto pamatlīdzekļu uzskaite	51
2.7. Pāreja no vienkāršā ieraksta uz divkāršā ieraksta grāmatvedību	61
3. Nodokļu aprēķināšana un maksāšana	70
3.1. Nodokļu veidi, nodokļu maksātāja pienākumi un tiesības	70
3.2. Nodokļu samaksas termiņš un tā pagarināšana	76
3.3. Nodokļu aprēķinu precizēšana	77
3.4. Skaidras naudas darījumu deklarēšana	79
3.5. VID pārbauzu veidi	80
3.6. VID lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtība	84

4.	Darba samaksa un citas izmaksas fiziskajām personām	86
4.1.	Darba līgums un darba samaksa	86
4.2.	Sociāli apdrošināmo personu reģistrācija	91
4.3.	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	93
4.4.	Algas nodoklis	97
4.5.	Riska nodeva	101
4.6.	Darba samaksas dokumenti, reģistri un pārskati	102
4.7.	Sezonas laukstrādnieku nodarbināšana	104
4.8.	Ar darba attiecībām nesaistītas izmaksas fiziskajām personām	106
5.	Pievienotās vērtības nodoklis	110
5.1.	Reģistrēšanās par PVN maksātāju	110
5.2.	PVN rēķins	113
5.3.	PVN likmes	114
5.4.	PVN priekšnodoklis un maksājumi budžetā	115
5.5.	PVN uzskaites princips	121
5.6.	PVN taksācijas periods un deklarācijas	123
5.7.	PVN pārmaxsa un tās atgūšana	123
6.	Ienākuma nodoklis	126
6.1.	Ienākuma nodokļu sistēma	126
6.2.	Uzņēmumu ienākuma nodokļa aprēķināšana un atspoguļošana pārskatos	127
6.3.	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis no saimnieciskās darbības	133
6.4.	Pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķins nodokļiem	138
6.5.	Mikrouzņēmumu nodoklis	142
7.	Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis	150
8.	Pārējie nodokļi	154
	Pielikumi	158

levads

Ikvienam no mums ir iespēja izvēlēties: gūt ienākumus kā darba ņēmējam vai kļūt par uzņēmēju un veidot pašam savu uzņēmumu. Dažkārt izvēle var būt ierobežota, piemēram, ekonomiskās aktivitātes sarukuma periodā strauji samazinās darba piedāvājumu skaits, līdz ar to samazinās izredzes kļūt par darba ņēmēju. Tāpat jāņem vērā, ka laikā, kad darba piedāvājums ir stipri mazāks par pieprasījumu, samazinās samaksa par algotu darbu. Tas veicina mūs aktīvāk apdomāt iespēju — veidot pašiem savu uzņēmumu.

Tomēr lēmumu uzsākt uzņēmējdarbību nepieciešams rūpīgi apsvērt, jo jāreķinās ar ļoti daudzām un būtiskām izmaiņām dzīvē, sevišķi uzņēmuma darbības sākumā. Uzņēmējam daudz biežāk nekā darbiniekam nākas pieņemt dažādus svarīgus lēmumus: kādu precī ražot, kādu pakalpojumu sniegt, vai tas būs pieprasīts, kas būs iespējamie pircēji un pasūtītāji, kur ņemt nepieciešamos finanšu līdzekļus, kādas iekārtas un kādā veidā iegādāties u. tml.

Lai pieņemtu pareizos lēmumus, uzņēmējam ir nepieciešamas ļoti daudzpusīgas zināšanas. Nepieciešams pārzināt ne vien nozari, kurā viņš darbojas, bet arī tieslietas, nodokļus, grāmatvedību un citas jomas. Zināšanas tieslietās palīdzēs uzņēmuma dibināšanā un reģistrēšanā, kā arī turpmāk aizstāvēt sava uzņēmuma intereses. Nodokļu un grāmatvedības zināšanas palīdzēs ne vien labāk sagatavot biznesa plānu, uzsākot darbību, bet arī vēlāk — veiksmīgāk plānot naudas plūsmu, sakārtot uzņēmuma grāmatvedību, pareizi aprēķināt nodokļus, izmantot iespējamās nodokļu atlaides un atvieglojumus, izvairīties no nodokļu uzrēķiniem un sodiem.

Daudzpusīgas zināšanas jo īpaši nepieciešamas uzņēmējdarbības sākumā, jo bieži tieši tad pietrūkst līdzekļu, lai algotu profesionālus darbiniekus, kas palīdzētu ar padomu. Dažkārt tieši uzņēmēja nepietiekamo zināšanu dēļ, jau uzsākot uzņēmējdarbību, tiek pieņemti kļūdaini lēmumi.

Ik pa laikam nākas dzirdēt jauno uzņēmēju stāstus par to, kā viņu labo ieceri attīstīt savu biznesu, radīt jaunas darba vietas, jaunus produktus un pakalpojumus ir apgrūtinājušas attiecības ar valsts institūcijām, sevišķi ar Valsts ieņēmumu dienestu (VID). Diemžēl uzņēmēji bieži vien mācās no savām kļūdām, jo ne vienmēr konsultācijas ir pieejamas un kvalitatīvas.

Grāmatas mērķis ir palīdzēt topošajiem un esošajiem uzņēmējiem veikt smīgāk orientēties uzņēmējdarbības formās un grāmatvedības prasībās, labāk izprast Latvijas Republikas nodokļu sistēmu, apzināt nodokļu maksātāju pienākumus, tiesības un atbildību. Sākotnējā grāmatas iecere bija aprakstīt tikai uzņēmējdarbības nodokļus. Tomēr, ņemot vērā ilggadējo pieredzi, kas iegūta, mācot jaunus uzņēmējus un uzklaustot viņu problēmas, grāmatā iekļauti arī būtiski jautājumi par uzņēmuma dibināšanu un grāmatvedības darba organizēšanu.

Grāmatā galvenokārt skatītas trīs uzņēmējdarbības formas, kuras varētu izvēlēties jaunais uzņēmējs saimnieciskās darbības uzsākšanai: sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA), individuālais komersants (IK) un zemnieku saimniecība (ZS). Lai palīdzētu labāk izprast dažādu saimnieciskās darbības formu tiesisko statusu, grāmatvedību un nodokļus, katras nodaļas, dažreiz arī apakšnodaļas, beigās norādītas atšķirīgu uzņēmumu veidu būtiskākās atšķirības. Fiziskas personas saimniecisko darbību var veikt arī, neregistrējot to Uzņēmumu reģistrā, bet gan Valsts ieņēmumu dienestā (VID). Šīm personām ieteicama grāmata „Pašnodarbināto grāmatvedība un nodokļi”, kurā aprakstīta vienkāršā ieraksta grāmatvedība un fizisko personu maksājамie nodokļi.

Grāmatu ieteicams izmantot par palīg līdzekli patstāvīgai uzņēmējdarbību, grāmatvedību un nodokļus regulējošo normatīvo aktu izziņāšanai. Meklējot atbildes uz neskaidrajiem jautājumiem, jāatceras, ka normatīvo bāzi veido ne tikai likumi, bet arī Ministru kabineta (MK) noteikumi. Piemēram, katram nodoklim ir atbilstošs likums un MK noteikumi par atsevišķu likuma normu piemērošanu. Izziņu ieteicams sākt ar atbilstošā likuma izpēti, pēc tam skatīt ar likuma piemērošanu saistītos MK noteikumus. Papildus tam VID savā mājaslapā publicē metodiskos norādījumus, kuriem nav juridiska spēka, bet kuri var noderēt, lai labāk saprastu, kā pareizi rīkoties konkrētā situācijā. Lietojot VID metodiskos materiālus, jāpievērš uzmanību datumam, kad tie ir izdoti vai atjaunoti. Dažkārt VID metodika var neatbilst likuma vai MK noteikumu normām, jo tā netiek atjaunota pēc katriem grozījumiem normatīvajos aktos. Tāpēc nedrīkst paļauties tikai uz VID metodiskajiem materiāliem, jāiemācās orientēties tiesību aktos.

Tāpat piesardzīgi jālieto šī grāmata un jebkura cita publikācija, ņemot vērā, ka tiesību akti, it īpaši nodokļu jomā, regulāri tiek grozīti vai papildināti ar jaunām normām. Grāmata ir sagatavota atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas ir spēkā 2019. gada 1. jūlijā.

Autore būs pateicīga par atsauksmēm un konstruktīviem ieteikumiem, kurus lūdz sūtīt pa e-pastu: inguna.leibus@llu.lv.

Lai grāmata noder jaunu zināšanu apgūvē un palīdz pieņemt vislabākos un piemērotākos lēmumus!

1. Saimnieciskās darbības tiesiskais pamats

1.1. Uzņēmējdarbības formas izvēle

Viens no svarīgākajiem lēmumiem, kuru uzņēmējs pieņem jau pašā sākumā, ir tiesiskās formas izvēle. Vai reģistrēties Komercreģistrā kā komersantam (piemēram, SIA vai IK), vai reģistrēt uzņēmumu, kuram nav komersanta statusa (piemēram, individuālo uzņēmumu (IU), zemnieku saimniecību (ZS) vai zvejnieku saimniecību (ZvS)? Vai dibināt uzņēmumu ar juridiskas personas statusu (piemēram, SIA, IU, ZS, ZvS), vai darbību veikt fiziskas personas statusā kā individuālam komersantam?

Latvijā visizplatītākā uzņēmējdarbības forma ir SIA (sk. 1.1. tabulu). Katru gadu vairāk nekā 90% no jaunajiem reģistrētajiem uzņēmumiem ir SIA. Ievērojami mazāk tiek reģistrēti individuālie komersanti, turklāt ar katru gadu šis skaits samazinās. Neskatoties uz to, ka no juridiskā viedokļa IU, t.sk. ZS un ZvS tiesiskajā regulējumā ir nepilnības (juridiskas personas statuss, bet īpašnieka pilna atbildība), joprojām jaunie uzņēmēji izvēlas arī šīs formas: lauksaimnieki reģistrē ZS, amatnieki — IU. Zvejnieku saimniecības gan pēdējo piecu gadu laikā ir reģistrētas tikai divas.

1.1. TABULA

Uzņēmumu reģistrā reģistrēti jauni uzņēmumi Latvijā
2014.–2018. gadā

Reģistrācijas gads	Kopā uzņēmumi	no tiem					
		SIA	IK	IU	ZS	ZvS	pārējie
2014	14965	13995	676	3	57	0	234
2015	13486	12551	633	4	102	0	196
2016	11206	10319	604	4	117	1	161
2017	10210	9341	560	5	100	1	203
2018	10660	9864	514	4	71	0	207
2018, %	100,00	92,53	4,82	0,04	0,67	0,00	1,94

Avots: *Lursoft* statistika

No tiesiskās formas ir atkarīga īpašnieka atbildība par uzņēmuma saistībām, grāmatvedības uzskaitē un pārskati, arī maksājāmie nodokļi. Dažkārt lēmums tiek pieņemts, ņemot vērā galvenokārt īpašnieka atbildību.

Lai neveiksmīga biznesa gadījumā neciestu uzņēmēja personīgā manta, atbildība tiek norobežota, veidojot sabiedrību ar ierobežotu atbildību. SIA forma ir piemērota, ja kopīgu darbību vēlas uzsākt vairāki uzņēmēji, tomēr atbilstoši Komerclikumam sabiedrībai var būt arī viens dibinātājs (Komerclikuma 140. pants).

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību ir juridiska persona, tās atbildība ir ierobežota, jo SIA par savām saistībām atbild ar sabiedrības, nevis uzņēmēja personīgo mantu (137. pants). Tomēr tas nenozīmē, ka SIA dibinātājiem un pēc dibināšanas arī valdes un padomes locekļiem nav nekāda atbildība. Komerclikums nosaka kā sabiedrības dibinātāja atbildību par ļaunprātīgu vai nolaidīgu rīcību (166. pants), tā arī valdes un padomes locekļa atbildību — viņam savi pienākumi jāpilda kā krietnam un rūpīgam saimniekam (169. pants).

Otra izplatītākā komersantu forma ir **individuālais komersants**. Šī forma ir piemērota, ja uzņēmējs vēlas reģistrēt firmu viens pats. Tomēr tas nenozīmē, ka viņam arī turpmāk jāstrādā vienam. Pēc firmas reģistrēšanas individuālais komersants var pieņemt darbā algotus

darbiniekus neierobežotā daudzumā. Individuālajam komersantam ir vienkāršāka reģistrēšanās komercregistrā, vienkāršāka grāmatvedības uzskaitē, jo var izvēlēties kārtot vienkāršā ieraksta grāmatvedību, kamēr netiek sasniegts apgrozījums 300 tūkstoši eiro gadā, vienkāršāki grāmatvedības pārskati. Individuālajam komersantam ir daudz vienkāršāk pārtraukt savu saimniecisko darbību. Bieži uzņēmēji neizvēlas šo tiesisko formu galvenokārt tāpēc, ka individuālā komersanta atbildība nav nodalīta. Individuālais komersants kā fiziska persona par saimnieciskās darbības saistībām ir atbildīgs ar visu savu personīgo mantu (Komerclikuma 76. pants).

Lai pieņemtu pareizāko lēmumu, nepieciešams izvērtēt arī citas būtiskas atšķirības starp abām komersantu formām (sk. 1. pielikumu). No nodokļu viedokļa būtiskākā atšķirība starp individuālo komersantu kā fizisku personu un SIA kā juridisku personu ir ienākumu nodokļu maksājumos: IK ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) maksātājs, bet SIA ir uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) maksātāja. Otra būtiskā atšķirība ir īpašnieku sociālā apdrošināšana, IK tiek apdrošināts kā pašnodarbinātais, bet SIA īpašnieks var tikt apdrošināts kā darba ņēmējs. Individuālais komersants veic saimniecisko darbību, izmantojot arī savu personīgo mantu, bet SIA šādos gadījumos nepieciešams līgums starp SIA kā juridisku personu un SIA īpašnieku kā fizisku personu par mantas nomu (par atlīdzību) vai patapinājumu (bezatlīdzības izmantošanu).

Saimniecisko darbību iespējams veikt arī fiziskas personas statusā, reģistrējoties nevis Komercreģistrā, bet Valsts ieņēmumu dienestā kā **saimnieciskās darbības veicējam**. Atbilstoši VID datiem Latvijā 2018. gada beigās šādi bija reģistrēti vairāk nekā 125 tūkstoši fizisko personu. Arī šajā gadījumā persona uzņemas pilnu materiālo atbildību par saimnieciskās darbības saistībām un nodokļu maksājumi ir ļoti līdzīgi kā individuālajam komersantam. Saimnieciskās darbības veicēja statuss vispiemērotākais ir piemājas saimniecības īpašniekam, amatniekam, profesionālo un sadzīves pakalpojumu sniedzējam, kurš strādā viens pats vai algo tikai dažus darbiniekus. Saimnieciskās darbības veicējam reģistrēties ir ļoti vienkārši, to var izdarīt VID Elektroniskās deklarēšanas sistēmā (EDS), aizpildot nodokļu maksātāja reģistrācijas lapu. Saimnieciskās darbības veicējam, uz kuru attiecas profesionālās darbības jomu reglamentējošie normatīvie akti, kuros noteiktas īpašas prasības attiecībā uz izglītību, profesionālo kvalifikāciju apliecinājošiem dokumentiem vai profesionālās darbības nosaukuma lietošanu, reģistrācijas brīdī ir jābūt tiesīgiem darboties konkrētajā profesijā.

Komerclikuma 75. pantā noteikts, kad fiziskajai personai obligāti jāreģistrējas par komersantu:

- 1) ja apgrozījums no saimnieciskās darbības pārsniedz 284 600 eiro gadā;
- 2) ja apgrozījums no saimnieciskās darbības pārsniedz 28 500 eiro gadā un vienlaikus tiek nodarbināti vairāk kā pieci darbinieki;
- 3) saimnieciskā darbība atbilst komercaģenta vai māklera darbībai.

Kamēr neizpildās neviens no likumā noteiktajiem kritērijiem, fiziskā persona saimniecisko darbību var veikt, neregistrējoties komercregistrā, bet tikai Valsts ieņēmumu dienestā.

Informāciju par reģistrētiem uzņēmumiem ikviens var saņemt no *Lursof* datubāzes, bet par VID reģistrētajiem saimnieciskās darbības veicējiem informāciju var pārbaudīt VID mājaslapā. Norādot fiziskās personas vārdu, uzvārdu un personas kodu, var pārliecināties, kad saimnieciskā darbība ir reģistrēta, vai tā nav pārtraukta vai reģistrēta uz noteiktu laiku.

Latvijā joprojām tiek reģistrētas arī tādas uzņēmējdarbības formas kā zemnieka saimniecība, zvejnieka saimniecība un individuālais uzņēmums. Tās reģistrē Uzņēmumu reģistrā saskaņā ar likumu „Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību”. Saskaņā ar šo likumu **individuālais uzņēmums** ir tiesību subjekts, kas izveidots vienas fiziskās personas īpašuma organizēšanai, lai veiktu saimniecisko darbību. Savukārt **zemnieka saimniecība** ir individuālais uzņēmums, kas ražo lauksaimniecības produkciju, izmantojot speciāli šim mērķim galveno ražošanas līdzekli — zemi, bet **zvejnieka saimniecība** ir individuāls uzņēmums, kas veic saimniecisko darbību, izmantojot šim nolūkam iedalītos zivju resursu limitus. Zvejnieks var apsaimniekot arī zemi.

Tā kā šie uzņēmumi netiek reģistrēti komercregistrā, tie nav komersanti. Turklāt, lai gan likums nosaka, ka šie uzņēmumi iegūst juridiskas personas tiesības ar to reģistrēšanas brīdi (8. pants), to īpašnieks atbild par sava uzņēmuma saistībām ar visu savu mantu, izņemot to mantu, uz kuru saskaņā ar likumu nevar vērst piedziņu (3. pants).

Ja zemnieka saimniecības, zvejnieka saimniecības vai individuālā uzņēmuma apgrozījums no saimnieciskās darbības pārsniedz 300 tūkstošus eiro gadā, tad tai jākārtos divkārtšā ieraksta grāmatvedība un jāapreķina UIN līdzīgi kā SIA, bet, ja apgrozījums ir mazāks, īpašnieks

var izvēlēties kārtot vienkāršā ieraksta grāmatvedību un maksāt IIN līdzīgi kā individuālais komersants vai VID reģistrēts saimnieciskās darbības veicējs.

Lai jaunajiem uzņēmējiem, uzsākot savu saimniecisko darbību, būtu vieglāk izvēlēties piemērotāko tiesisko formu, būtiskākās atšķirības starp SIA un IK parādītas grāmatas 1. pielikumā, bet ZS dažādās iespējas — 2. pielikumā. Pielikumos un arī turpmāk grāmatā mazāk aprakstīta individuālā uzņēmuma un zvejnieku saimniecības forma, jo pēdējos gados tos reģistrē ļoti maz. Turklāt šo trīs uzņēmumu formu (IU, ZS un ZvS) reģistrācijas kārtība, grāmatvedība un nodokļi ir ļoti līdzīgi. Būtiski atšķirīga ir īpašnieka sociālā apdrošināšana, jo IU īpašnieks tiek apdrošināts kā darba ņēmējs, bet ZS vai ZvS īpašnieks var izvēlēties sevi apdrošināt arī kā pašnodarbinātu personu. Izvēloties zemnieka saimniecības, zvejnieka saimniecības vai individuālā uzņēmuma formu, jāatceras, ka šie uzņēmumi nav komersanti, tāpēc tie nevar saņemt licenci darbībām ar akcīzes precēm, kā arī pretrunīgs tiesiskais statuss — likumā tiem noteikts juridiskas personas statuss, bet vienlaikus arī īpašnieka pilna materiālā atbildība pret uzņēmuma kreditoriem.

Lauksaimniekiem dažkārt piemērotāks ir zemnieku saimniecības, nevis SIA statuss, piemēram, lai saņemtu lauksaimniekiem paredzēto dīzeļdegvielu ar samazinātu akcīzes nodokli, tiek vērtēts, vai uzņēmums nav grūtībās nonācis lauksaimniecības produkcijas ražotājs, bet attiecībā uz kapitālsabiedrībām, t.sk. SIA, normas ir stingrākas nekā zemnieku saimniecībām. ZS, kamēr tās ieņēmumi nepārsniedz 300 000 eiro gadā, var izvēlēties — kārtot vienkāršā vai divkāršā ieraksta grāmatvedību, maksāt IIN vai UIN.

Uzņēmuma reģistrēšana Latvijā ir salīdzinoši vienkārša, to veic Uzņēmumu reģistrs. Uzņēmumu reģistrs ir iestāde, kura pārzina vairākus reģistrus: komercreģistru, uzņēmumu reģistru, maksātnespējas reģistru, biedrību un nodibinājumu reģistru, komercķīlu reģistru, politisko partiju reģistru, arodbiedrību reģistru u.c.

Pirms komercreģistra izveides visi uzņēmumi tika reģistrēti Uzņēmumu reģistrā. 2002. gadā, stājoties spēkā Komerclikumam, tie pakāpeniski tika pārreģistrēti komercreģistrā: vispirms visas sabiedrības ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrības un lielākā daļa individuālo uzņēmumu. Saskaņā ar Komerclikuma spēkā stāšanās

likumu individuālo uzņēmumu, kuri nodarbojas ar amatniecību, kā arī zemnieku un zvejnieku saimniecību reģistrācija komercreģistrā nav obligāta. Tāpēc šobrīd Latvijā paralēli darbojas divi reģistri, kuri reģistrē uzņēmumus.

- Komercreģistrā reģistrē komersantus: individuālos komersantus un komercsabiedrības, kas ir personālsabiedrības (pilnsabiedrības un komandītsabiedrības) un kapitālsabiedrības (SIA un akciju sabiedrības).
- Uzņēmumu reģistrā reģistrē zemnieku saimniecības, zvejnieku saimniecības un individuālos uzņēmumus.

1.2. Komersanta tiesiskais statuss un reģistrēšana

Komersanti ir tikai komercreģistrā ierakstītas personas, jo Komerclikuma 1. pantā noteikts, ka komersants ir komercreģistrā ierakstīta fiziskā persona vai komercsabiedrība.

Arī terminu „komercdarbība” attiecina tikai uz komercreģistrā reģistrētiem komersantiem, jo Komerclikums nosaka, ka **komercdarbība** ir atklāta saimnieciskā darbība, kuru savā vārdā peļņas gūšanas nolūkā veic komersants. Komercdarbība ir viens no uzņēmējdarbības veidiem. Saimnieciskā darbība ir jebkura sistemātiska, patstāvīga darbība par atlīdzību. Tātad uz Uzņēmumu reģistrā reģistrētajām zemnieku saimniecībām, zvejnieku saimniecībām un individuālajiem uzņēmumiem terminus „komersanti” un „komercdarbība” attiecināt nevar. Šie uzņēmumi veic saimniecisko darbību, kas ir uzņēmējdarbība.

Komersantu reģistrēšanas kārtību, darbību un tās izbeigšanu reglamentē Komerclikums, kuram ir četras daļas:

- 1) A daļa „Komercdarbības vispārīgie noteikumi”;
- 2) B daļa „Komersanti”;
- 3) C daļa „Komersabiedrību reorganizācija”
- 4) D daļa „Komercdarījumi”.